

TNC-Aktuellt:

NR 3 · 1983 · ÅRGÅNG 24 · INFORMATION FRÅN TEKNISKA NOMENKLATURCENTRALEN · ISSN 039-8438

Nordterm -83 hölls den 5-6 maj på det vackra Hässelby slott, för tillfället omgivet av en vårskir grönska. Ett trettiotal deltagare från hela Norden var där och utbytte idéer, tankar och erfarenheter.

Att nordiskt samarbete på det terminologiska området är viktigt, värdefullt och inspirerande kunde många deltagare efteråt intyga. En sammanfattning av Nordterm -83 samt seminariet "Datorstött terminologiarbete", som hölls omedelbart före mötet, följer på sidan 2.

Seminarium: Datorstött terminologiarbete	s. 2
NORDTERM - plenarmöte	s. 3
Ur terminologikalendern 1983	s. 5
Notiser	s. 5
Termfrågor i urval	s. 7
Lösning till korsord i TNC-Aktuellt nr 1	s. 7

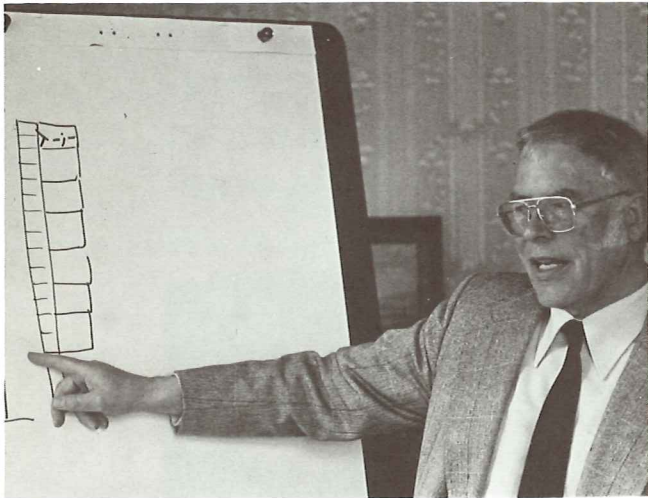
Seminarium: Datorstött terminologiarbete

Den första seminariedagens föredragssession innehöll punkterna:

1. Nordiska termbanker: rapporter om uppbyggnad, teknik, drifterfarenheter, framtidsplaner o.d.
2. Klassificering i termbanksmiljö

Ett fyrtiotal personer var närvarande. De fick höra Gert Engel berätta om den danska termbanken DANTERM, Bjarne Norevik om Norsk termbank, Heidi Suonuuti om termbanken TEPA i Finland och Kjell Åström om TERMDOK i Sverige.

Bakgrund till och mål för termbankerna varierade lite. Således berättade Gert Engel att den danska termbankens främsta uppgift är att leverera terminologisk information till handeln, industrin och den offentliga sektorn i Danmark. Den viktigaste brukargruppen är översättare och tolkar.

Gert Engel

Huvudaktiviteterna vid Norsk termbank är dels att bygga upp ett norskt centralarkiv för terminologi, dels att producera fackordböcker som bygger på data från arkivet.

Målsättningen för TEPA är att rationalisera och effektivisera

- utvecklingen och spridningen av terminologi
- sökningen och användningen av inhemska termer och deras motsvarigheter på främmande språk
- utarbetandet av ordlistor

Heidi Suonuuti nämnde också att den första termbanken kommer att göras tillgänglig med hjälp av databssystemet 3RIP, samma system som TNC använder för TERMDOK.

Kjell Åström gav en bakgrund till uppkomsten av TNCs termbank.

TNC hade länge framställt sina ordlistor med datorstyrd fotosats, varigenom listornas innehåll alltså var tillgängligt i maskinläsbar form. Det var således tekniskt enkelt att skapa en termbank. En sådan bank

ger möjlighet till bättre överblick, effektivare sökmetoder och brukarvänligare presentationsformat än motsvarande samling tryckta listor. Huvudmotivet för termbanken var alltså TNCs vilja att tillhandahålla terminologi med kvalitativt avancerade metoder.

Klassificering i termbanksmiljö

Heribert Picht från Handelshögskolan i Köpenhamn (HHK) inledde sitt föredrag med att konstatera, att bakom alla klassifikationssystem ligger viljan att ordna vetande och att göra ordningen (systematiken) synlig. Man kan skilja mellan dokumentationsklassifikation, taxonomier av olika slag och klassifikation för termbanker.

En termbanksklassifikation bör

- tillåta strukturering av en mängd terminologiska enheter
- ge rimliga klassifikationsvillkor
- ge rimliga återvinningsmöjligheter
- möjliggöra utväxling av data utan omklassificering

Man kan ställa liknande krav på dokumentationsklassifikation och det är därför naturligt att man på många håll, om än i modifierad form, har använt dokumentationsklassifikationssystem till termbanker, t.ex. UDK (universella decimalklassifikationssystemet).

Picht redogjorde för problem som har uppstått när man har använt UDK-klassifikation i termbanker. Sammanfattningsvis konstaterade han bl.a. att de existerande systemen för termbanksklassifikation i de flesta fall är inkompatibla, varför klassifikationen varken kan överföras oförändrad eller modifieras automatiskt vid maskinell utväxling av data.

Picht berättade därefter om den lösning en internationell arbetsgrupp kom fram till 1978-79. Arbetsgruppen var sammansatt av representanter från:

Siemens, München

Philips, Eindhoven

Det nederländska utrikesministeriets översättartjänst
HHKs terminologiavdelning, Köpenhamn
Universität des Saarlandes

Samtliga var i färd med att bygga upp en termbank eller att ansluta sig till en redan existerande.

Gruppen beslutade, efter flera diskussioner, att välja en mycket pragmatisk utgångspunkt för klassificering av termbanksposter. Den bärande principen är att världen indelas i ett antal öppna mängder, s.k. makroenheter. Att makroenheten ar öppen innebär att dess omfattning vid behov kan utvidgas. Varje makroenhet indelas i delmängder, s.k. mikroenheter. Mikroenheten omfattar de samhöriga termposterna.

Picht gav en redogörelse för ramarna i systemet. Ytterligare finjustering återstår och ett stående utskott skall ha till uppgift att koordinera arbetet och lösa principiella problem.

Picht kommenterade avslutningsvis sin redogörelse med att säga att modellen ingalunda är lösningen på alla termbanksproblem men den är åtminstone ett första försök att skapa en klassificering som flera parter kunnat enas om.

En absolut optimal klassificering som tillfredsställer alla termbanker i alla detaljer är en utopi. Valet, menade Picht, står inte så mycket mellan att vänta på en perfekt klassificering och att skapa en individuell och provisorisk klassificering. Snarare gäller det att acceptera en hygglig lösning (som den beskrivna) vilken tillåter utväxling utan omklassificering, eller att skapa en individuell klassificering utan direkta utväxlingsmöjligheter, vilket konsekvent medför dubbelarbete, en viss isolering och ökade kostnader.

Gruppdiskussioner

Under eftermiddagen samlades deltagarna för att i grupper diskutera de viktigaste frågorna som berörts i föredragen. Tre grupper bildades:

1. Termpostformat. Klassificering. Lingvistisk information i termbanken.
2. Brukarkrav på termbanken. Sökteknik. Utveckling.
3. Termbanksteknik.

I grupperna diskuterades bl.a.

- hur en termbank blir brukarvänlig
- om innehållet kan indelas i olika nivåer, t.ex. definitioner, populära förklaringar, kontexter, avsedda för olika brukare
- om termbanken skall vara deskriptiv eller normativ
- hur mycket termbanken kan "styra" fackspråket
- om termbanken kan ersätta ordboken
- skillnaden mellan företagsinterna och allmänna termbanker
- nationellt och internationellt samarbete
- term poster och begrepps poster

Deltagarna var eniga om att det är viktigt att definiera vilka som är brukare av en termbank och att tänka på om brukaren är enspråkig eller flerspråkig.

Den andra seminariedagens föredragssession innehöll punkterna:

1. Typografisk databehandling
2. Lexikografisk alfabetisering
3. Terminologi och informationsåtervinning
4. Datorstödd översättning

I det första föredraget berättade Håvard Hjulstad från Norsk Termbank om typografisk, eller ännu hellre, grafisk databehandling ur terminologens synpunkt. Han gick igenom olika typer av information och olika sätt att **presentera** och **representera** den. Hjulstad menade att det är viktigt att data läggs in i datorn på ett så generellt sätt som möjligt. Man kan

nämligen inte alltid förutse alla användningsområden. Om utmatningsmediet inte kan tillhandahålla den teckensats i vilken informationen kodats in, går en stor del av värdet förlorat vid presentationen, eftersom många koder då blir helt oläsbara.

Rolf Gavare från Språkdata vid Göteborgs universitet behandlade, med utgångspunkt från datalingvistisk metodik, de principfrågor som aktualiseras vid krävande datamaskinell alfabetisering.

Marie Wallin från Informations- och dokumentationscentralen vid Tekniska Högskolans bibliotek redogjorde för terminologins roll vid återvinningen av bibliografisk information. Referensposterna i bibliografiska databaser hämtas ofta fram med hjälp av sökning bland posternas nyckelord. Dessa skall koncentrerat men ändå korrekt och uttömmande antyda vad som avhandlas i det refererade dokumentet. Nyckelorden är därför vanligen betydelsemättade facktermer på lämplig abstraktionsnivå. Och söker man med hjälp av termer kan det ofta vara värdefullt att ta reda på deras innebörd eller hur de förhåller sig till andra termer. Sådana upplysningar kan sökaren få ur termbanker, som hålls tillgängliga parallellt med de bibliografiska baserna.

Hans Karlgren från Forskningsstiftelsen KVAL talade om vad som har gjorts och vad som är möjligt att göra med datorhjälp vid översättningsarbete. Karlgren berättade att det finns ett relativt lyckat exempel på maskinöversättning och det används av väderlekstjänsten i Canada som dagligen gör översättningar mellan franska och engelska. När vädret "är som det skall" i Canada klarar datorn det mesta själv. I annat fall kan den begära hjälp från en jourhavande översättare.

I övrigt framhöll Karlgren att datorstödda översättningssystem endast kan utföra den del av översättarens arbete som är relativt enkel och som tar en mycket liten del av den sammanlagda tiden. Översättningsarbete består till största delen - 85-90 % - av finjusteringar, t.ex. att söka en term, välja rätt ord, göra korrekta syftningar osv. Sådant kan en dator inte göra.

Också den andra seminariedagens eftermiddag samlades deltagarna i grupper för att diskutera föredragen.

Seminariet "Datorstött terminologiarbete" avslutades den tredje dagens förmiddag med ett studiebesök på TNC.

NORDTERM - plenarmöte

Kjell Åström hälsade ca 45 deltagare välkomna till Nordterm -83, som var det femte i ordningen.

Dagen ägnades åt diskussion i grupper om de gemensamma arbetsuppgifter som startat i tidigare Nordterm-möten

- Nordiskt samarbete inom ISO/TC 37
- Utbildning
- Datorstött terminologiarbete
- Nordisk tidskrift för fackspråk
- Termblad

Den andra dagen av Nordterms plenarmöte inledde TNCs styrelseordförande Lennart Holm med ett anförande som handlade om TNCs roll i samhället och finansieringen av dess verksamhet. Lennart Holm konstaterade att TNC, liksom dess nordiska motsvarigheter, är en liten organisation, känslig för yttre störningar. Det är viktigt att det kring dess kärna av sakkunniga finns en krets av entusiaster som slår vakt om verksamheten. I Sverige har vi organiserat oss så genom representantförsamlingen och styrelsen.

Därefter redogjorde Lennart Holm för den förändring av TNCs finansiering som genomfördes för tre år sedan.

Avslutningsvis återvände han till behovet av en miljö i vilken TNC-arbetet kan utvecklas. Organisationen med medlemmar, som på nära håll kan följa arbetet, kritisera och entusiasmera det, är viktig. En nära kontakt med grannländerna är också angelägen. Vi får inte låta språk- och begreppssvårigheter bli hinder för vårt deltagande i det internationella vetenskaps- och tekniknätet, slutade Lennart Holm.

Under eftermiddagen redogjorde varje arbetsgrupp för vad de kommit fram till under diskussionerna föregående dag:

ISO/TC 37

Gruppen enades bl.a. om att koordinera de nordiska insatserna bättre genom nordiska, förberedande möten.

Utbildning

Arbetsgruppen för utbildning drog upp planer för kortsiktiga, långsiktiga och löpande aktiviteter. Bl.a. skulle Sverige hösten 1984 stå som arrangör för ett seminarium om "språkligt medvetandegörande av näringslivet". Bakgrunden är att TNC i jämförelse med sina systerorganisationer anses ha en god förankring i näringslivet. Seminariet skulle ta upp arbetsmetoder och organisationsfrågor som kan stärka relationerna även i de andra länderna. 1985 skall en nordisk terminologikurs hållas i Danmark - en aktualiserad version av den kurs som hölls sommaren 1978.

En samnordisk antologi kring terminologisk teori skulle också sammanställas.

Datorstött terminologiarbete

Gruppen beslöt bl.a. att försöka skapa dels ett gemensamt nordiskt ramformat för termposter, dels ett gemensamt nordiskt klassifikationssystem för termposter. En långsiktig aktivitet skulle vara att bygga upp ett nordiskt dataarkiv med maskinläsbart terminologiskt material.

Nordisk tidskrift för fackspråk och terminologi

Det första numret av den nya tidskriften delades ut till deltagarna. Gruppen talade om hur innehållet och den tekniska produktionen skulle utvecklas. Dessutom dryftades idén om ett nordiskt termblad, ett medel för att undersöka hur vissa nya termer behandlas i Norden.

Marianne Nordman, Risto Haarala, Ove Oskarsson

Henning Søndergaard och Gert Engel

I plenarsalen

Språkvård och terminologiarbete på Island

Sigurður Jónson från Islands universitet i Reykjavik höll ett intressant anförande om språkvård och terminologiarbete på Island. Terminologiarbete i någon form har pågått på Island ända sedan den tid då de

första nybyggarna kom dit. De var tvungna att ge namn åt fenomen som de inte kände från sina tidigare boplatser, t.ex. heta källor, lava och vulkanutbrott.

Planmässigt terminologiarbete startades 1919 i och med att ingenjörförbundet bildade ett ordutskott. Olika utskott har tillkommit; särskilt nämndes elingenjörernas utskott som arbetat oavbrutet sedan 1941. För närvarande finns det 12 ordutskott som arbetar med att samla termer och att skapa termer. Fackordlistor har givits ut i tryckt eller stencilerad form. Ordlistorna har förvisso varit till nytta för många, men Sigurður Jónson menade att ännu saknas både kunskap och teknik i terminologiarbetets principer. Den teknik som används vid sammanställning är att orden radats i alfabetisk ordning. Definitioner saknas och synonymer ges bara på främmande språk.

Sigurður Jónson slutade med att säga att Island har mycket olärt på det terminologiska området även om landet kan ståta med urgammalt terminologiarbete.

Sigurður Jónson skulle undersöka möjligheterna att låta Island stå som värd för Nordterm -85. Island är fr.o.m. årets Nordterm-möte med i det nordiska terminologiska samarbetet.

Plenarmötet avslutades med att deltagarna beslutade att arbeta efter de riktlinjer som dragits upp i de olika arbetsgrupperna. Dessutom skulle ett förslag om ett nordiskt vägtrafiktekniskt projekt beredas och diskuteras ytterligare under hösten.

En fullständig sammanställning över inlägg från Nordterm -83 kan beställas från TNC. Deltagarna i seminariet och plenarmötet får sammanställningen sig tillsänd.

Anna-Lena Bucher

Ja tack, jag vill ha ____ ex. av Nordterm -83
Sammanställning av inlägg.

Namn:

Adress:

Postadress:

Ur terminologikalendern 1983

3-4 oktober 1983

De nordiska datalingvistikdagarna 1983

Nordiskt forum för presentation och diskussion av datamaskinell metodik och tillämpning inom språkvetenskapen. Tema: Automatisk morfologisk och syntaktisk analys.

Plats: Uppsala universitet

Upplysningar lämnar Anna Sägval Hein, Centrum för datorlingvistik, Uppsala universitet, Sturegatan 13B, 752 23 UPPSALA.

5-6 oktober 1983

Symposium: Datorstödd lexikografi och terminologi

Speciellt kommer frågor om datorstödd lexikografi och terminologi att dryftas samt nordisk harmonisering av format och metoder.

Som ansvarig för den innehållsliga uppläggningsen står Norsk Termbank.

Plats: Uppsala universitet

Upplysningar lämnas av Bjarne Norevik, Norsk Termbank, Strømgat. 53, N-5014 BERGEN, Norge.

3-4 december 1983

Nordens språk som målspråk

Symposium arrangerat av ASLA (Svenska föreningen för tillämpad språkvetenskap).

Plats: Stockholms universitet, Frescati

Anmälan sänds till Katrin Mandi, Stockholms universitet, Institutionen för lingvistik, 106 91 STOCKHOLM, senast 15 oktober.

Notiser

Ny ordlista

TNC 77 Städteknisk ordlista

Ordlistan innehåller ca 300 termer med definitioner rörande städning inom kontor, offentlig miljö, sjukhus, skolor, daghem och ålderdomshem. Ca 40 figurer kompletterar definitionerna. Termerna har översatts till engelska, spanska, tyska, finska, grekiska, serbo-kroatiska och turkiska.

Ordlistan riktar sig i första hand till städadministratörer, städledare, städare, inköpare (av städmaterial), utbildare och översättare.

Titeln Städteknisk ordlista har i arbetsgruppen ansetts vara den självklara och mest entydiga. Städa är ju ett välbekant ord. Som synonym till **städare** används emellertid också **lokalvårdare** (Båda termerna redovisas i ordlistan). Skälet till detta är att man inom kommun och landsting använder **städare**, **städning** medan man inom staten talar om **lokalvårdare**, **lokalvård**.

Arbetet med ordlistan har pågått sedan 1980 i en arbetsgrupp med följande sammansättning:

Bengt Andersson, Byggnadsstyrelsen, ordförande

P O Eriksson, SSTF

Sven Evesjö, Svenska Kommunförbundet, utredningsman

Börje Jansson, Sveriges Städbredarens Förbund

Panos Lafis, SIV

Ylva Mann, Östermalms vuxengymnasium

Anna-Lena Bucher, TNC

Gunnel Johansson, TNC

Dessutom har en översättargrupp bildats med följande sammansättning:

Ramon Bohigas (spanska)

Ari Laitinen (finska)

Panos Lafis (grekiska)

Milic Opacic (serbo-kroatiska)

Durusoy Yazan (turkiska)

Priset för ordlistan är 75 kr.

TNC i Tekniska Nämnden

TNC har utsett Anna-Lena Bucher som representant för TNC i Standardiseringskommissionens tekniska nämnd och som suppleant Inger Carsbring.

TERMIA

TERMIA är namnet på en ny terminologiorganisation som grundades den 27 maj 1982 vid Université Laval, i Québec, Canada.

Det främsta syftet med organisationen är "att främja terminologin som disciplin". I stadgarna står också inskrivet att organisationen skall ha ett nära samarbete med Infoterm och ISO/TC 37 samt verka för undervisning i terminologi och stödja forskning i terminologi.

Medlemskapet i TERMIA kan vara antingen individuellt eller institutionellt och för att bli medlem måste man rekommenderas av två välrenommerade medlemmar.

TNC har ansökt om medlemskap och ansökan stöds av J.C. Sager, Univ. i Manchester och H. Felber, Infoterm (se nedan). Om ansökan bifalls kommer TNC att representeras i TERMIA av Anna-Lena Bucher.

Frågor om TERMIA kan ställas till Guy Rondeau, General Secretary of TERMIA, c/o GIRSTERM, Faculté des littres, Université Laval Cité universitaire, Québec, Canada GIK 7P4.

Infoterm

Infoterm grundades 1971 inom ramen för UNESCOs UNISIST-program. Infoterm's uppgift är att samordna terminologiska aktiviteter över hela världen. Man samlar ordlistor och annan terminologisk information, sprider information om terminologiska aktiviteter, håller kurser, anordnar institutionsmöten, symposier och konferenser m.m. (Se i övrigt TNC-Aktuellt 1974:5 s.2).

Översättandets teori och praktik av Irma Sorvali, som presenterades i TNC-Aktuellt nr 2, är utgiven på Gaudeamus förlag i Helsingfors.

Rättelse

Från Carola Eklundh, Geologiska forskningsanstalten i Finland har vi fått en rättelse på definitionen av *ockra* (3) – fältspat är inte en bergart utan ett mineral. TNC 38 Färg- och lackteknisk ordlista, där termen med definitionen finns, revideras och beräknas utkomma under 1984.

Ansvarsbiblioteksutredningens slutbetänkande

Ansvarsbiblioteksutredningen har kommit med sitt slutbetänkande efter 2 1/2 års arbete.

I betänkandet definieras ett ansvarsbibliotek som en institution (bibliotek/informationscentral) som har åtagit sig det nationella ansvaret för vetenskaplig och teknisk informationsförsörjning inom ett givet ämnesområde. Detta innebär att den service som lämnas och de samlingar som byggs skall ha en nivå som ligger över vad som normalt krävs av ett väl utrustat vetenskapligt bibliotek.

Utredningen föreslår att biblioteket vid Tekniska Högskolan i Stockholm (KTHB) skall vara ansvarsbibliotek inom området teknik.

Enligt förslaget skall även bibliotek med speciella förutsättningar kunna knytas till systemet som associerade ansvarsbibliotek. Sådana bibliotek skall svara för den nationella servicen inom vissa delområden eller nära angränsande områden.

Inom ramen för DFIs utredning utfördes en specialstudie över biblioteksverksamheten inom teknikområdet. TNCs bibliotek deltog i den enkätundersökning som skickades ut våren 1982. I redovisningen av inkomna svar framkommer att TNCs bibliotek inte kommer ifråga som ansvarsbibliotek.

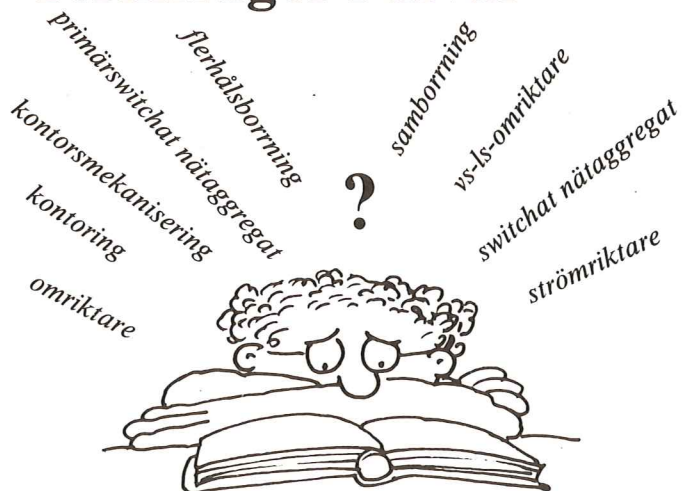
TNCs bibliotek har hitintills fungerat främst som referensbibliotek för de anställda. Interurbanlån förmedlas inte. Enstaka externa kunder har kunnat erbjudas läsplats på stället. Den service som riktar sig utåt har f.ö. varit begränsad till nyförvärvslista och telefonsvar.

Sedan enkäten besvarades har TNC anställt en bibliotekarie på halvtid. Parallellt med utarbetandet av delvis nya riktlinjer för verksamheten har bibliotekarien ägnat större delen av sin tid åt löpande rutiner och gallring.

Med stigande bokpriser och lönekostnader följer nödvändigheten av en preciserad målsättning för biblioteket. Kostnader för förvärv och arkivering måste också vägas mot möjligheten av lån från andra bibliotek. TNCs bibliotek bör inledningsvis definiera sin verksamhet som inriktad på det för terminologiarbetet specifika. Focus kan förändras om TNCs planerade termtjänst för översättare blir verklighet. Inte bara ämnesinriktningen utan även formerna för verksamheten kan då utvecklas så att bibliotek och termtjänst i förening fungerar som en informationscentral för en väl avgränsad grupp avnämare.

Magdalena Gram

Termfrågor i urval

FRÅGA: Vad menas med **omriktare** ?

SVAR: Med en **omriktare** eller **strömriktare** avses en elektronisk anordning som omvandlar elström för kraftändamål, t.ex. spänning eller frekvens, eller omvandlar likspänning till växelspanning.

?

FRÅGA: Heter det **switchat nättaggregat** ?

SVAR: En beskrivande term är **likriktare med högfrekvent omriktning**. En kortare term är **vs-ls-omriktare** (växelström-likström-). Aggregatet innehåller dels en likriktare, dels en anordning för omvandling (omriktning) av likspänningen till önskat värde.

?

FRÅGA: Vad avses med ett **primärswitchat nättaggregat** ?

SVAR: Likriktardelen i nättaggregatet är direkt ansluten till nätspänningen utan någon skydds-transformator.

?

FRÅGA: Heter det **switchfrekvens** i fråga om omriktare?

SVAR: Säg hellre **omriktarfrekvens**.

?

FRÅGA: Vad menas med **kontoring** (med betoning på andra stavelsen)?

SVAR: Säg hellre **kontorsmekanisering** eller **kontorsautomatisering**. Det som avses är att mekaniska och elektroniska hjälpmedel tas i anspråk för att rationalisera kontorsarbetet.

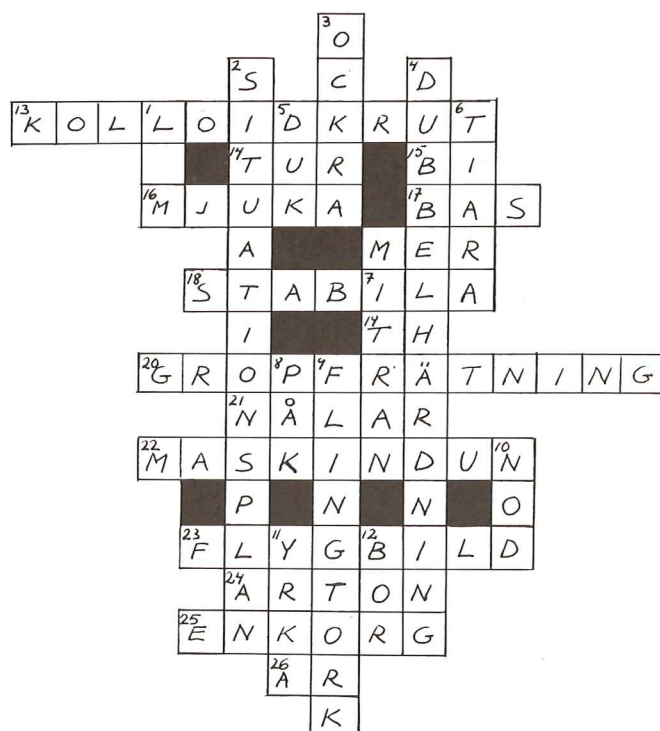
?

FRÅGA: Vad är skillnaden mellan **samborrning** och **flerhålsborrning** ?

SVAR: Vid **samborrning** borrar på en gång ett hål med gemensam axel i flera samhörande arbetsstycken med samma borr. Vid **flerhålsborrning** borrar samtidigt flera hål i ett arbetsstycke med olika borrar.

Lars Algotsson

Lösning till korsord i TNC-Aktuellt nr 1

I redaktionen:

Berit Björk
Anna-Lena Bucher
Inger Carsbring

Foto:

Kjell Åström

Prenumeration:

Gunnel Johansson

TNC-Aktuellt utkommer med 6 nr per år och kostar 30 kr. Eftertryck tillåts om källan anges.

TEKNISKA NOMENKLATURCENTRALEN
BESÖKSADRESS: STORA NYGATAN 45, STOCKHOLM
POSTADRESS: BOX 2303, S-103 17 STOCKHOLM
TELEFON: 08 - 24 92 90